

Dosarul nr. 2ra-1748/18

Instanța de fond: Judecătoria Chișinău (sediul central), (jud. V. Stratan)

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. L. Bulgac, G. Dașchevici, S. Gîrbu)

DECIZIE

31 octombrie 2018

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

În componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Valeriu Doagă
Tamara Chișca-Doneva
Nina Vascan
Victor Burduh
Svetlana Filincova

examinând recursul declarat de către Dumitru Bîrdu reprezentat de avocatul Maxim Chișca,

în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de SRL „Zand-Com” împotriva lui Dumitru Bîrdu cu privire la încasarea datoriei și la acțiunea reconvențională înaintată de Dumitru Bîrdu împotriva SRL „Zand-Com” cu privire la declararea nulității actului juridic,

împotriva deciziei din 22 martie 2018 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost respins apelul declarat de Dumitru Bîrdu și menținută hotărârea din 10 mai 2017 a Judecătoriei Chișinău (sediul central),

c o n s t a t ă :

La 16 februarie 2016, SRL „Zand-Com” a depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Dumitru Bîrdu cu privire la încasarea datoriei în temeiul declarației de împrumut cu dobândă.

În susținerea poziției a invocat că, la 30 aprilie 2014, pârâtul Dumitru Bîrdu a împrumutat de la SRL „Zand-Com” o sumă de bani în mărime de 5 000 lei pentru necesități proprii.

A mai indicat că, dovada împrumutului servește Declarația de împrumut scrisă și semnată de către pârât. Potrivit acestei declarații și anume p.5, pârâtul și-a asumat obligația să achite dobânda lunară pe data de 30 a lunii, totodată, conform p.7 în cazul în care nu plătește dobânda în termen se obligă să restituie suma împrumutată și dobânda aferentă.

A mai specificat că, contrar obligațiilor contractuale nici dobânda nici suma împrumutată nu au fost restituite. Reclamanta a încercat soluționarea problemei iscate pe calea extrajudiciară.

Astfel, la 04 august 2014, în adresa pârâtului a fost expediată o somație de

achitare a datoriei, însă deși pârâtul a recepționat somația, nu a contactat întreprinderea reclamantă pentru soluționarea situației litigioase.

La 19 august 2014, pe aceeași adresă cu aviz de recepție a fost expediată a doua somație. Pârâtul personal a recepționat și a semnat primirea somației, însă nici de data această nu a reacționat într-un mod oarecare.

În instanța de judecată, SRL „Zand-Com” a solicitat încasarea din contul pârâtului în beneficiul reclamantei a datoriei de bază în mărime de 5000 lei, a dobânzii contractuale pentru două luni în mărime de 1000 lei, a taxei de întârziere contractuală conform Actului de verificare în valoare de 3100 lei, a cheltuielilor pentru două avize recomandate expediate în mărime de 21,90 de lei și a cheltuielilor de judecată compuse din taxa de stat în mărime de 340 de lei și cheltuieli pentru asistența juridică.

La 20 decembrie 2016, Dumitru Bîrdu a înaintat acțiune reconvențională împotriva SRL „Zand-Com” solicitând declararea nulității Declarației de împrumut cu dobândă din 30 aprilie 2014, încheiată între Dumitru Bîrdu și SRL „Zand-Com”.

În motivarea acțiunii reconvenționale a indicat că, la 30 aprilie 2014, de către Dumitru Bîrdu a fost întocmită o Declarație de împrumut cu dobândă, din conținutul căreia se prezumă faptul unui împrumut în sumă de 5000 lei, recepționat de către Dumitru Bîrdu de la SRL „Zand-Com”.

A mai indicat că nu a primit mijloacele bănești, pretinse a fi împrumutate de către SRL „Zand-Com”, declarația constituind o garanție pentru băncile comerciale întru oferirea creditelor pentru activitatea financiară a SRL „Zand-Com”, acțiuni îndreptate pentru a demonstra solvabilitatea cât și existența creanțelor care ar duce la garantarea creditelor bancare - alegații susținute de către Zgîrvaci Andrei la data încheierii actului juridic a cărui nulitate se solicită.

Astfel, Dumitru Bîrdu a solicitat să fie declarată nulă Declarația de împrumut cu dobândă din 30 aprilie 2014 ca fiind una fictivă.

Prin hotărârea din 10 mai 2017 a Judecătoria Chișinău (sediul central), a fost admisă integral acțiunea SRL „Zand-Com”. S-a încasat de la Dumitru Bîrdu în beneficiul SRL „Zand-Com” suma de 5000 lei, cu titlu de împrumut în baza declarației de împrumut cu dobândă.

S-a încasat de la Dumitru Bîrdu în beneficiul SRL „Zand-Com” suma de 1000 de lei cu titlu de dobândă contractuală, suma de 3100 de lei cu titlu de taxă de întârziere contractuală conform Actului de verificare, suma de 340 de lei, cu titlu de taxă de stat achitată la depunerea acțiunii, suma de 3200 de lei cu titlu de cheltuieli pentru asistența juridică acordată și suma de 21,90 de lei cu titlu de cheltuieli de judecată achitate pentru scrisorile recomandate.

Acțiunea reconvențională înaintată de Dumitru Bîrdu împotriva SRL „Zand-Com” cu privire la declararea nulității actului juridic a fost respinsă, ca fiind neîntemeiată.

Prin decizia din 22 martie 2018 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins apelul declarat de Dumitru Bîrdu și menținută hotărârea din 10 mai 2017 a Judecătoria Chișinău (sediul central).

La 05 iulie 2018, Dumitru Bîrdu reprezentat de avocatul Maxim Chișca a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea acestuia,

casarea deciziei din 22 martie 2018 a Curții de Apel Chișinău și a hotărârii din 10 mai 2017 a Judecătorei Chișinău (sediul central) cu emiterea unei noi hotărâri prin care acțiunea inițială să fie respinsă, iar acțiunea reconvențională să fie admisă.

În motivarea recursului a indicat că, instanța de apel la examinarea cauzei a interpretat în mod eronat legea precum și a admis alte încălcări care s-au soldat cu încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

La 19 septembrie 2018, SRL „Zand-Com” a depus referință la cererea de recurs declarată de Dumitru Bîrdu, prin care a menționat că recursul urmează a fi considerat inadmisibil.

Prin încheierea din 26 septembrie 2018 a Curții Supreme de Justiție, recursul declarat de Dumitru Bîrdu reprezentat de avocatul Maxim Chișca a fost considerat admisibil.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) al Codului de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Instanța de recurs constată că, decizia recurată a fost pronunțată la 22 martie 2018, fără a fi anexate probe ce ar confirma cu certitudine data recepționării acesteia, iar recursul a fost declarat la 05 iulie 2018, fapt ce atestă că recurentul s-a conformat normelor procedurale legale și a declarat în termen recursul.

În conformitate cu art. 444 al Codului de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

În corespundere cu prevederile art. 445 alin. (1) lit. b) al Codului de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul și să caseze integral sau parțial decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, pronunțând o nouă hotărâre.

Studiind materialele dosarului, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră recursul întemeiat și care urmează a fi admis cu casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe în partea ce ține de dobânda contractuală și penalitatea, cu emiterea în această parte a unei noi hotărâri, din considerentele ce urmează.

Potrivit prevederilor art. 512 alin. (1) al Codului civil în virtutea raportului obligațional, creditorul este în drept să pretindă de la debitor executarea unei prestații, iar debitorul este ținut să o execute, iar potrivit art. 572 alin. (1) al aceleiași legi, temeiul executării rezidă în existența unei obligații.

În conformitate cu prevederile art. 867 alin. (1) al Codului civil, prin contractul de împrumut o parte (împrumutător) se obligă să dea în proprietate celeilalte părți (împrumutatul) bani sau alte bunuri fungibile, iar aceasta se obligă să restituie banii în aceeași sumă sau bunuri de același gen, calitate și cantitate la expirarea termenului pentru care i-au fost date”, iar potrivit art. 872 alin. (2) al Codului civil, dacă în contract este prevăzută restituirea împrumutului în rate și împrumutatul nu restituie în modul stabilit nici cel puțin o rată, împrumutătorul poate cere restituirea imediată a întregului împrumut și a dobânzii aferente.

Pe parcursul examinării cauzei s-a constatat cu certitudine că la 30 aprilie 2014, SRL „Zand-Com” a împrumutat lui Dumitru Bîrdu, ultimul semnând în acest sens o declarație în temeiul căreia a declarat că acestuia i-a fost împrumutată suma de 5000 lei și s-a obligat să ramburseze suma împrumutată până la 30 iunie 2014.

Instanța de recurs reține că legislația civilă nu conține reguli speciale cu privire la forma contractului de împrumut, urmând să fie respectate regulile generale referitoare la forma convenției, adică prevederile art. 210, 211 al Codului civil, conform cărora actele juridice dintre persoanele juridice, dintre persoanele juridice și persoanele fizice și dintre persoanele fizice se încheie în formă scrisă dacă valoarea obiectului actului juridic depășește 1000 de lei, iar în cazurile prevăzute de lege, indiferent de valoarea obiectului.

Prin urmare, faptul încheierii contractului de împrumut în formă scrisă poate fi demonstrat printr-un înscris, semnat de părți (împrumutat și împrumutător), prin telegrame, telefonograme, solicitarea scrisă din partea împrumutatului de amânare a termenului achitării împrumutului, scrisoarea-garanție cu afirmația că împrumutul va fi restituit și altele asemenea, semnate de partea care le-a expediat.

Reieșind din cele constatate instanța ajunge la concluzia că între părțile litigante s-a stabilit un raport juridic în baza contractului sinalagmatic în care fiecare dintre părți s-a obligat reciproc, astfel încât obligația fiecăreia din ele să fie corelativă obligației celeilalte.

Astfel, prin acordarea lui Dumitru Bîrdu a sumei de bani în mărime de 5000 lei SRL „Zand-Com” și-a îndeplinit toate obligațiile asumate față de împrumutat, iar recurentul-pârât, fiind obligat să restituie suma împrumutului și toate plățile aferente în conformitate cu prevederile contractuale nu și-a executat obligațiile asumate față de împrumutător în conformitate cu prevederile contractului de împrumut.

Raportând prevederile legale menționate supra la speța dată și având în vedere că la momentul examinării fondului cauzei, Dumitru Bîrdu a înregistrat restanțe și nu a prezentat instanței dovezi în temeiul prevederilor art. 118, 130 al Codului de procedură civilă, care ar confirma faptul lipsei datoriei față de SRL „Zand-Com”, instanțele ierarhic inferioare corect au concluzionat că pretenția referitor la încasarea datoriei este întemeiată.

Cu referire la argumentele lui Dumitru Bîrdu reprezentat de avocatul Maxim Chișca cu privire la faptul că nu i-a fost transmisă suma împrumutului în mărime de 5000 lei, precizând că de fapt motivul încheierii unui asemenea act a fost crearea unor garanții false în vederea obținerii creditelor bancare, Colegiul lărgit punctează că acestea nu pot fi reținute, deoarece Dumitru Bîrdu nu a prezentat nici o probă în vederea confirmării pretențiilor înaintate, alegațiile fiind pur declarative.

În corespundere cu așa numitul contract de împrumut din 30 aprilie 2014, Dumitru Bîrdu urma să restituie la scadență pe parcursul a 2 luni, pe lângă datoria de bază, dobânda în mărime de 10 % lunar (120% anual) și o penalitate în mărime de 2 % din suma împrumutată pentru fiecare zi de întârziere a achitării dobânzii contractuale (100 de lei/zi).

În conformitate cu art. 869 alin.(1) și alin. (2) al Codului civil, în baza contractului de împrumut, părțile pot prevedea și plata unei dobânzi, care trebuie să se afle într-o relație rezonabilă cu rata de bază a Băncii Naționale a Moldovei. Înțelegerea asupra dobânzii prin care se încalcă dispoziția alin.(1) este nulă.

Prin rata de bază a Băncii Naționale a Moldovei se subînțelege rata de refinanțare, adică acea rată, care este aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt, aceasta la 30 aprilie 2014, constituind 3,5% anual.

Astfel, Colegiul lărgit conchide că prin contractul de împrumut s-a stabilit o dobândă nerezonabilă față de rata de refinanțare a Băncii Naționale a Republicii Moldova.

Potrivit art. 220 alin.(1) și alin. (3) al Codului civil, actul juridic sau clauza care contravin normelor imperative sînt nule dacă legea nu prevede altfel. Nulitatea clauzei nu atrage nulitatea întregului act juridic dacă se poate presupune că acesta ar fi fost încheiat și în lipsa clauzei declarate nulă, iar conform art. 217 alin.(1) și alin.(2) al aceleiași legi, instanța de judecată invocă nulitatea absolută din oficiu. Nulitatea absolută nu poate fi înlăturată prin confirmarea de către părți a actului lovit de nulitate.

Prin urmare, reținând că clauza la pct. 4 contractului de împrumut din 30 aprilie 2014 contravine normei imperative, instanța de recurs conchide că obligația de a plăti dobânda în partea în care depășește rata de refinanțare a băncii Naționale a Republicii Moldova este nulă de drept.

În acest context, se denotă a fi neîntemeiată concluzia instanței de apel și a primei instanțe cu privire la încasarea integrală a sumei de 1000 de lei, or în speță este nulă de drept clauza ce prevede dobânda de întârziere în partea în care depășește rata de bază a Băncii Naționale a Moldovei.

La determinarea caracterului rezonabil al ratei dobânzii instanța de judecată reține următoarele componente: costul creditorului atragerii mijloacelor financiare (la data de 30 aprilie 2014 rata de referință interbancară era de 11,32%), profitul creditorului (jumătate din costul atragerii mijloacelor financiare), cheltuielile suportate de creditor și costurile aferente menținerii rezervei instituționale (5%). Astfel, în aprilie 2014 o dobândă de 21,98 % anual ar putea fi tratată ca fiind rezonabilă pentru contractul de împrumut din 30 aprilie 2014.

Astfel, instanța de recurs nu va anula integral clauza privind dobânda în temeiul art. 869 alin. (2) al Codului civil, ci numai o va reduce până la o rată rezonabilă, fiind aplicată nulitatea parțială, conform art. 220 alin. (3) al Codului civil.

Ținând cont că potrivit revendicărilor din acțiunea inițială, SRL „Zand-Com” a solicitat încasarea dobânzii contractuale doar pentru 2 luni (termenul contractului), instanța de recurs raportând constatările menționate supra va calcula dobânda contractuală exclusiv pentru acest termen după cum urmează: $(5000 \text{ lei} \times 21,98 \%) \div 6 = 183,16 \text{ de lei}$.

Totodată, este cert faptul că, clauzele contractului de împrumut din 30 aprilie 2014 sunt clauze contractuale standard, fapt confirmat prin modul în care a fost acesta completat de către Dumitru Bîrdu, în contract fiind înscrise personal de recurent particularitățile variabile ale raportului juridic, iar clauzele standard fiind imprimate expres fără posibilitate de a le modifica.

Mai mult ca atât se reține că, Dumitru Bîrdu s-a folosit de serviciile SRL „Zand-Com” pentru necesități nelegate de activitatea de antreprenor sau cea profesională, astfel se constată statutul de consumator al recurentului Dumitru Bîrdu.

Conform art. 712 alin. (1) al Codului civil, clauze contractuale standard sunt toate clauzele formulate anticipat pentru o multitudine de contracte, pe care o parte contractantă (utilizator) le prezintă celeilalte părți la încheierea contractului. Este

indiferent dacă prevederile formează un document separat sau sunt parte a documentului ce reprezintă contractul, de asemenea nu importă numărul condițiilor și forma contractului.

În conformitate cu art. 716 alin. (1) și alin. (2) al Codului civil, o clauză contractuală standard este lipsită de efect dacă prejudiciază disproporționat, contrar principiilor bunei-credințe, cealaltă parte a contractului. În acest sens, se iau în considerare conținutul contractului, împrejurările în care clauza este inserată în contract, interesele reciproce, alte împrejurări. Caracterul inechitabil al clauzelor contractuale standard se prezumă în caz de dubiu dacă o prevedere: a) nu este compatibilă cu principiile de bază (esențiale) ale reglementărilor de la care derogă; b) limitează drepturile sau obligațiile esențiale, care rezultă din natura contractului, de o manieră care periclitează scopul contractului; c) nu este clară.

Totodată, potrivit art. 732 alin. (1) și alin. (2) al aceleiași legi, neclaritățile din condițiile contractuale standard se interpretează în defavoarea părții care le-a formulat. În caz de dubiu, contractul se interpretează în favoarea celui care a contractat obligația și în defavoarea celui care a stipulat-o. În toate cazurile, contractul se interpretează în favoarea aderentului sau a consumatorului.

Potrivit art. 624 alin. (1) al Codului civil, clauza penală (penalitatea) este o prevedere contractuală prin care părțile evaluează anticipat prejudiciul, stipulând că debitorul, în cazul neexecutării obligației, urmează să remită creditorului o sumă de bani sau un alt bun, iar art. 719 lit. f) prevede că, în cadrul condițiilor contractuale standard, fără a prejudicia dispozițiile care exclud posibilitatea derogării de la dispozițiile legale în defavoarea consumatorului, este nulă clauza prin care utilizatorul i se promite plata unei penalități dacă obligația nu este executată sau este executată cu întârziere, dacă întârzie plata sau dacă partenerul lui de contract reziliază contractul.

Astfel, Colegiul judiciar reținând că, stipulațiile contractuale reflectate în pct. 6 din contractul de împrumut din 30 aprilie 2014, deși se denumește ”taxă de întârziere”, poartă în mod indubitabil caracterul unor clauze penale, circumstanțe ce derivă din natura obligației pecuniare menționate, va aplica la speță dispoziția art. 719 lit. f) al Codului civil și va constata nulitatea absolută a pct. 6 din contractul de împrumut din 30 aprilie 2014 încheiat cu Dumitru Bîrdu.

Reieșind din prevederile menționate supra, pretenția înaintată de SRL „Zand-Com” cu privire la încasarea din contul lui Dumitru Bîrdu a clauzei penale nu are suport legal și urmează a fi respinsă.

Cu privire la acțiunea reconvențională Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție trage concluzia că aceasta este neîntemeiată și că a fost corect respinsă, iar pentru a nu admite repetări inutile, instanța de recurs va accepta și va însuși argumentarea expusă de către instanțele inferioare.

În acest context, ținând cont de natura litigiului și de marja de apreciere a instanței de judecată, Colegiul judiciar opinează că a examinat principalele întrebări juridice puse în prezenta cerere și că nu este necesar să se pronunțe separat în privința motivelor invocate, cu privire la fondul cauzei civile.

De fapt, acestea sunt pretenții accesorii care depind în funcție de pretenția principală. Acestea, în esență, nu au forță juridică de a influența prezenta soluție pe

caz (a se vedea, printre alte autorități, cauza Kamil Uzun vs Turcia, hotărârea din 10 mai 2007, § 64; cauza Centrul pentru Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu vs România (Marea Cameră), hotărârea 17 iulie 2014, § 156).

Cu privire la încasarea cheltuielilor de judecată Colegiul lărgit reține următoarele.

În conformitate cu prevederile art. 94 alin. (1) al Codului de procedură civilă instanța judecătorească obligă partea care a pierdut procesul să plătească părții care a avut câștig de cauză toate cheltuielile de judecată. Dacă acțiunea reclamantului a fost admisă parțial, acestuia i se compensează cheltuielile de judecată proporțional părții admise din pretenții.

Potrivit art. 82 al Codului de procedură civilă, cheltuielile de judecată se compun din taxa de stat și din cheltuielile de judecare a pricinii.

În speță, relevante sunt prevederile art. 3 lit. a) din Legea privind taxa de stat, care stabilește cuantumul tarifare ale taxei de stat pentru cererile de chemare în judecată privitor la litigiile cu caracter patrimonial, cererile de contestare a unui titlu executoriu sau a unui alt document prin care încasarea se produce în mod incontestabil 3% din valoarea acțiunii sau din suma încasată, dar nu mai puțin de 270 lei și nu mai mult de 50 000 lei de la persoanele juridice

Astfel, luând în considerație faptul că, acțiunea SRL „Zand-Com” va fi admisă parțial, suma taxei de stat necesară a fi încasată de la Dumitru Bîrdu va constitui 270 de lei.

Astfel, din considerentele arătate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră necesar de a admite recursul, de a casa decizia din 22 martie 2018 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din 10 mai 2017 a Judecătoriei Chișinău (sediul central) în partea ce ține de dobânda contractuală și penalitatea, cu emiterea în această parte a unei noi hotărâri de admitere parțială a acțiunii.

Având în vedere cele expuse și în conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. f) al Codului de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de către Dumitru Bîrdu reprezentat de avocatul Maxim Chișca.

Se casează decizia din 22 martie 2018 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din 10 mai 2017 a Judecătoriei Chișinău (sediul central) în partea ce ține de dobânda contractuală și penalitate și în această parte se emite o nouă hotărâre prin care:

Se încasează de la Dumitru Bîrdu în beneficiul SRL „Zand-Com” suma de 183, 16 de lei cu titlu de dobândă contractuală.

Se respinge pretenția SRL „Zand-Com” împotriva lui Dumitru Bîrdu cu privire la încasarea penalității.

Se încasează de la Dumitru Bîrdu în beneficiul SRL „Zand-Com” suma de 270 de lei cu titlu de taxă de stat.

În rest, decizia din 22 martie 2018 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din

10 mai 2017 a Judecătoriei Chișinău (sediul central) în partea acțiunii inițiale cu privire la încasarea datoriei și a cheltuielilor de judecată precum și în partea acțiunii reconvenționale, se menține.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței, judecătorul

Valeriu Doagă

Judecătorii

Tamara Chișca-Doneva

Nina Vascan

Victor Burduh

Svetlana Filincova